

Štefan Trojar

ZASNOVANOST POUKA ZGODOVINE V 3. IN 4. RAZREDU USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA

Predavanje na 20. zborovanju slovenskih
zgodovinarjev, Ljubljana, 1.—4. okt. 1980

1. Izhodišča za oblikovanje vzgojnoizobraževalnih programov in učnih načrtov v usmerjenem izobraževanju

1.1. *Ako razmišljamo o pouku zgodovine v 3. in 4. razredu usmerjene srednje šole, moramo nujno upoštevati organizacijske okvire, usmerjenega izobraževanja.* Družbenopolitična izhodišča o oblikovanju programov in organizaciji vzgojnoizobraževalnega dela daje Zakon o usmerjenem izobraževanju, ki je bil sprejet 9. aprila 1980. Njegova določila glede oblikovanja vzgojnoizobraževalnih programov podrobneje opredeljujejo Smernice za oblikovanje programov in osnutek programskih osnov usmerjenega izobraževanja in drugi dokumenti.

1.2. *Skupen smoter programov* je pridobitev izobrazbe, usposabljanje za začetek dela in zagotovitev široke izobraženosti za delo v stroki. Program določa predmetnik, učni načrt po posameznih predmetih in drugo. Programi naj bi bili toliko široko zasnovani, da bi omogočal en program pridobitev strokovne izobrazbe za več sorodnih poklicev. Vsebina vsakega programa vsebuje hkrati enakovredne sestavine splošne izobrazbe, temeljna strokovno-teoretična in praktična znanja.

1.3. *Utemeljenost širših poklicnih profilov:* Sodobna tehnologija in delitev dela je do skrajnosti zožila profile poklicev. Zato je mogoče danes izobraževati le za več sorodnih poklicev hkrati. Takšna didaktična strategija je upravičena tudi zaradi boljših možnosti za poklicno samoizobraževanje, kot tudi zaradi problemov, ki nastanejo ob pogostem prehajanju iz enega v drug poklic.

1.4. *Med splošno in strokovno izobrazbo se meje zabrisujejo, zato je potrebno v programih doseči čimboljšo korelacijo.* V splošno izobrazbo vstopajo vedno nove poklicne vsebine, hkrati pa zajema strokovno izobraževanje vedno bolj široka delovna področja in družbene vidike dela.

1.5. *Srednje usmerjeno, izobraževanje je tako zasnovano, da zagotavlja medsebojno povezanost vzgojnoizobraževalnih programov tako glede navičnega prehajanja kot tudi glede na olajšano horizontalno preusmeritev na drug soroden program.* Vsebine splošne izobrazbe prevladujejo v začetku srednješolskega izobraževanja kot skupne programske osnove, v višjih razredih pa se vedno bolj širijo strokovno teoretični in praktični predmeti. Tako se posamezen program deli na skupen del, v katerem so vsebine znanj, potrebnih za vse smeri tega programa, in izbirni del. Te učne vsebine so prilagojene ožji skupini poklicev tega programa.

2. Prisotnost zgodovine v programih srednjega usmerjenega izobraževanja

2.1. *Zgodovina kot sestavina družboslovnega področja skupnih izobraževalnih osnov:* Skupna programska osnova je obvezen splošno izobrazbeni standard in enoten del vseh programov. Skupno izobrazbeno osnovo sestavlja šest izobraževalnih področij. Družboslovno področje sestavljajo tile predmeti; STM, samoupravna praksa, zgodovina, geografija, obramba in zaščita. Izobraževalne vsebine naj bi nadgrajevale znanje osemletke. Zaradi vzgojne učinkovitosti je težnja po učinkoviti korelaciji med predmeti.

Zgodovina je v družboslovnem sklopu prisotna s 140 urami ali dve uri tedensko. Njen učni načrt na tej stopnji zajema zgodovino človeštva. Posebej so poudarjeni celotno življenje družbe in gospodarsko-socialni procesi. S povezovanjem pomembnih sestavin zgodovine narodov Jugoslavije s širšim okvirom naj prispevajo k razumevanju njihove vloge na različnih stopnjah razvoja. Mlajša obdobja imajo več prostora. Učna snov je temelj, na katerega naj se dograjuje program 3. in 4. razreda.

2.2. Zgodovina v programskih usmeritvah: Predlog programskih osnov srednjega usmerjenega izobraževanja iz leta 1977 in nov osnutek iz marca 1980 nam nakazuje vrste usmeritev, število programov, kot tudi smeri izobraževanja v okviru teh programov. V novejšem osnutku je navedenih 48 usmeritev po gospodarskih panogah in družbenih dejavnostih. Vsaka usmeritev je izhodišče za več programov, ki se najprej diferencirajo v smeri.

Čeprav so predmetniki vzgojnoizobraževalnih programov še v izdelavi in imajo značaj delovnih osnutkov, je mogoče orientacijsko napovedati prisotnost zgodovine v nekaterih usmeritvah in programih tretjega in četrtega razreda.

a) *V pedagoški usmeritvi* (št. 45) usposablja program predvsem poklice na višji ali visoki stopnji. Vendar se program že na srednji stopnji diferencira v izobraževalne smeri: vzgojitelja predšolskih otrok, učitelja razrednega pouka, učitelja družboslovno-jezikovnega področja in učitelja naravoslovno-matematične smeri. Zgodovina bo gotovo kot učni predmet prisotna v smereh za učitelje razrednega pouka in učitelje družboslovno-jezikovnega področja, v drugih smereh pedagoške usmeritve pa je njena prisotnost še negotova.

b) *V družboslovni usmeritvi* (št. 47) je nakazan enoten družboslovno-jezikovni program. Ta se deli naprej v družboslovno in jezikovno smer. To pomeni, da je med njima (po normativih) lahko za 15–45 % razlike v obsegu učnih vsebin izbirnega dela programa.

Družboslovna smer izobražuje na srednji stopnji delavce v knjižničarstvu, knjigotrštvu, arhivistiki itd., na višji oziroma visoki stopnji pa pravnike, sociologe, politologe, novinarje in druge.

Jezikoslovna smer pa razvija osnove za izobraževanje na višji in visoki stopnji. Tukaj se pripravljajo zelo raznovrstni poklici: filozofi, psihologi, geografi, zgodovinarji, umetnostni zgodovinarji, etnologi, raznovrstni jezikoslovci in literarni komparativisti.

Odprto ostane vprašanje glede prisotnosti zgodovine v 3. in 4. razredu ekonomske usmeritve. Program ekonomskega tehnika vodi k višjemu oziroma visokošolskemu študiju za ekonomista. Študijski programi ekonomske fakultete ne vsebujejo niti ekonomske zgodovine novejših obdobj, čeprav je pri tem študiju vrsta predmetov, kjer bi zgodovinsko znanje imelo koristno funkcijsko vlogo.

2.3. Uporabnost zgodovinskega znanja: Zgodovina, ki je vključena v usmerjenih programih, ima drugačno didaktično funkcijo kot v skupnih programskih osnovah. Zgodovinska učna snov v sklopu družboslovnega področja SVIO ima močno poudarjene splošne vzgojnoizobražbene naloge, kar je razvidno iz samih smotrov pouka. V višjih razredih srednje šole je zgodovina uvrščena med strokovno-teoretične predmete. Zato je potrebno smotre predmeta, izbor učnih vsebin in sploh celotno didaktično konstrukcijo zgodovine prilagoditi takšnemu značaju predmeta. Do izraza naj bi prišla uporabnost znanja pri nadaljnjem študiju na višji oziroma visoki stopnji kot tudi pri bodoči poklicni dejavnosti.

Že na prvi pogled je mogoče opaziti precejšnje razlike v študijskih programih, ki so povezani z navedenimi usmeritvami, še več specifične pa je med poklicnimi profili pedagoškega, družboslovnega in jezikoslovnega po-

dročja. Zato bo potrebno poiskati skupne teme kot tudi poklicno obarvane izborne teme po različnih smereh. Pedagoška in družboslovna smer imata v svojih usmeritvah precej bolj sorodne poklice kot pa jezikoslovna smer. Ta je precej bolj heterogena tako glede študijskih kombinacij kot tudi glede na raznovrstnost delovnih mest. Na primer: jezikoslovec kot pedagog, ki potrebuje zgodovino književnosti, in jezikoslovec prevajalec. Tudi na višjih in visokih šolah, ki dajejo raznovrstne družboslovne kadre, je zgodovina kot študijski predmet različno zastopana. Pravna fakulteta ima v učnem načrtu splošno in narodno zgodovino države in prava, sociologija na Filozofski fakulteti zgodovino 19. in 20. stoletja, Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo krajši zgodovinski pregled. V programu ekonomske fakultete ni zgodovine, marveč temelji sociologije in politologije. Na raznih usmeritvah filozofske fakultete in umetniških akademij so prisotne zgodovine književnosti, likovne umetnosti in podobno.

Izbirni del programa zgodovine na srednji šoli ne bo mogel biti do takšne mere diferenciran, da bi v njem našla svoje mesto vsaka visokošolska smer ali poklicna usmeritev. Možno pa bo preko diferenciranih programov, metod in oblik dela na srednji stopnji gojiti permanentno poklicno motiviranje in usmerjanje.

Skrbna primerjalna analiza študijskih programov oziroma delovnih profilov bi prav gotovo dala neke orientacijske pokazatelje glede operativnosti zgodovinskih učnih vsebin.

2.4. Vloga programskega jedra: Programsko jedro sestavljajo tiste temeljne vsebine predmeta, ki so hkrati osrednje vsebine učnega načrta v različnih usmeritvah. Gre torej za to, kako naj bi bilo programsko jedro v učnem načrtu obširno, kako zasnovano in s kakšnih didaktično-metodičnih in ergoloških vidikov naj bi bile sestavljene izbirne učne teme za posamezne smeri. Bolj ko bo programsko jedro obširno, manj bo usmerjanja za specifične poklicne usmeritve. Hkrati z usmerjenimi programi pa se seveda poveča zahtevnost in podraži postopek programiranja in izdelave učnih sredstev. Učiteljevo mikro načrtovanje pa terja diferenciacijo in individualizacijo pri pouku.

2.5. Problemi in alternative pri oblikovanju usmerjenih programov zgodovine: Zgodovinsko znanje je najbolj operativno prisotno kot neposreden element delovnega procesa pri učiteljih in raziskovalcih zgodovine, učiteljih sociologije in arhivarjih. Pri drugih pedagoških poklicih je precejšnja razlika glede vključevanja zgodovinskih vsebin, glede na vrsto zgodovinskih procesov, metode in glede na pogostost itd. Poklici družboslovne smeri (politologi, pravniki, novinarji, ekonomisti), ki aktivno in neposredno sodelujejo pri analizi, razreševanju sodobnih družbenopolitičnih problemov in pri osmišljanju perspektivnih družbenih rešitev, potrebujejo predvsem znanje novejših obdobj zgodovine in razvojne procese posebnih družbenih struktur. Sam značaj delovnega mesta pa vpliva na to, ali bo potreba po aktiviranju zgodovinskega znanja bolj ali manj pogosta.

Smernice SR Slovenije nakazujejo torej le eno programsko jedro z izbirnimi deli učnega načrta za navedene tri smeri. V SR Srbiji pa so izdelali za zgodovino 3. in 4. razreda štiri programe glede na poklicno usmeritev. To so: 1. program za pedagoge, 2. program za pravno in bibliotekarsko stroko, 3. zgodovino civilizacij za muzejske stroke, kulturo in področje informatike in 4. zgodovino za turistične delavce. Tudi pri nas se postavlja vprašanje, ako ne bi izdelali dva programa zgodovine in s tem bolj zajeli specifičnost poklicnih potreb. To bi lahko bila: 1. program novejša narodne zgodovine za učence družboslovne smeri in 2. celoten pregled narodne zgodovine za pedagoge in učence jezikoslovnih smeri.

3. Didaktično-metodična izhodišča za oblikovanje programskega jedra zgodovine v 3. in 4. razredu srednje šole

3.1. *Nekatere značilnosti učnega načrta zgodovine v 3. in 4. razredu pedagoške gimnazije:* Ta učni načrt je potrebno nekoliko analizirati zato, ker je že nekaj let preverjen v pedagoški praksi in je osnova za pouk na pedagoških gimnazijah. Opozoriti pa moram, da se sedaj pouk zgodovine odvija ob precej večjem fondu ur, kot ga predvideva novi osnutek predmetnika. Po novem predmetniku naj bi bili v obeh razredih po dve uri tedensko, skupno torej 140 učeih ur. Zaradi tega so se pri prvih poskusih operacionalizacije vzgojnoizobraževalnih vsebin odprli raznovrstni didaktični in metodični problemi, ki jih bo potrebno razrešiti.

Vzgojnoizobraževalni smotri predmeta so preveč splošni in ne osmislijejo dovolj specifičnih značilnosti te etape pouka zgodovine. V njih naj bi prišla do izraza strokovno-teoretična usmerjenost programa, njegova navezanost na program skupnih izobraževalnih osnov, kot tudi vloga programa pri usmerjevanem odpiranju h programom višjih in visokih šol. Po-udariti bo potrebno tudi, da je proučevanje zgodovine narodov in narodnosti Jugoslavije mogoče izvajati le v širših regionalnih okvirih. V smotrih naj bi bili nakazani tudi sistemi razvrščanja učnega gradiva, vloga aktivnih oblik in metod itd.

Dosedanji učni načrt je *problemsko zasnovan*, toda teme so preveč globalne. Potrebni bi bili bolj izčiščeni didaktični poudarki na bistvenem, teme pa bi kazalo bolj zožiti in notranje razčleniti.

Poglavje o oblikah in metodah pouka v osnovni šoli je koristen in operativen element učnega načrta.

Navodila k poglavjem učnega načrta so marsikje nedorečena in maksimalistična. V njih je rečeno, da so problemi in procesi »predstavljeni v oblik zgodovinske in sociološke sinteze«, da je potrebno analizirati družbene strukture itd. V njih ni izdelana operativna navezava na program SVIO.

Takšen učni načrt nalaga avtorjem učbenikov in pedagogom izvajalcem mnogo zahtevnih nalog pri mikroprogramiranju, nudi pa premalo pomoči. Obstaja namreč nevarnost, da bi bila zasnova učnega načrta za zgodovino v 3. in 4. razredu srednje šole zgoščen in skrčen povzetek linearnega programa iz osnovne šole (od 6. do 8. razreda).

3.2. Problemi izbora in razvrstitve učne snovi

3.2.1. *Nujnost tesnejše povezanosti med programi SVIO in programi v usmeritvah:* Učni načrti usmerjenih programov se gradijo na načelu nadgrajevanja od osnovne do visoke šole. Zato je pri izdelavi tega programa potrebno upoštevati obseg, vsebino in notranjo zasnovu učnega načrta za zgodovino v osnovni šoli kot tudi načrte družboslovnih predmetov v SVIO. Linijska razvrstitev svetovne in narodne zgodovine v dveh etapah nujno vodi do določene izolacije med obema in do težav pri simultnem primerjanju, soočenju in aplikaciji zgodovinskih pojavov doma in v svetu. Zato bo potrebno izdelati didaktične mehanizme, ki bodo preprečevali izolirano obravnavo. Ob učnih temah kot tudi v pojasnilih h programu SVIO in usmerjenem programu bo potrebno vedeti, kako se tema usmerjenega programa navezuje na temo ali njen ožji element programa SVIO. Oba programska ciklusa se bosta morala približevati po sistemu »krožnih izsekov« ne le deklarativno, marveč tudi preko učbenika in drugih učil. Gre torej za kombinacijo linearnega in koncentričnega razvrščanja.

3.2.2. *Razredčenost tem — pogoj za učinkovito strukturno obdelavo:* Ozek časovni okvir, hkrati pa zahteva po aktivnih oblikah in metodah pouka nujno terjata skrb in didaktično učinkovit izbor učnih tem. Da

bi prišla do izraza globinska in problemska obravnava učne snovi, konkretno in slikovit prikaz zgodovinskega dogajanja, je potrebno izdelati tudi smotre tem. Takšna obdelava bi koristila tako bodočim pedagogom kot tudi družboslovcem, ker bi vodila h kritičnemu analitičnemu primerjanju zgodovinskih procesov in pojavov na domačih tleh. Možno pa bi bilo hkrati razviti nekatere elemente sodobnih raziskovalnih metod. Vsak pristop k izboru pa terja kriterije izbora. V učni snovi, ki je odbrana v obliki problemsko zasnovanih tem, je več didaktičnih in metodičnih potenc. Dragoceno pa je tudi to, da takšna zasnova omogoča stalno aktualizacijo, soočenje zgodovinskega dogajanja s sodobnimi družbenimi in političnimi procesi.

3.2.3. *Problemi pri izboru in razvrščanju učne snovi za zgodovino naših narodov in narodnosti*: Naš učni načrt naj bi v širšem regionalnem okviru spremljal tiste etape, situacije v razvoju vsakega od naših narodov, ki so zgodovinsko pomembne, ter v njih odkrival osrednje in vzliščne teme. Ob tem se pojavi vprašanje mreže problemskih tem. Potrebno je doseči hkrati racionalno število tem, pa tudi primerno zastopanost in prisotnost vseh naših narodov in narodnosti. Odločiti se bo treba tudi in se sporazumeti glede tega, na katerem narodnem teritoriju bomo bolj podrobno analitsko obravnavali vzorčne procese ali pojave določenega obdobja. To so na primer: odprava fevdalizma, začetki industrializacije pri naših narodih itd. Vprašanje je torej, kako zadostiti primerno zastopanost vseh naših narodov v učnem načrtu, ne da bi prehodili vso njihovo zgodovinsko pot razvoja, marveč le nekatere izbrane etape.

Izbor zgodovinskih etap, situacij in problemov pa potrebuje izhodišča in orientacijo. *Izhodišča nam dajejo*: 1. *zgodovinska znanstvena rekonstrukcija*, 2. *marksistična filozofija in sociologija* in 3. *didaktika in metodika pouka zgodovine*.

Zgodovina nam glede na razpoložljive vire lahko nudi za neko obdobje bolj, za drugo pa manj celovito rekonstrukcijo gospodarskega, družbenega, političnega in kulturnega življenja narodov Jugoslavije kot tudi njihovih medsebojnih odnosov.

Marksizem nam daje izhodišče za vrednotenje zgodovinskih pojavov, merila glede na to, kaj je v družbenem razvoju in dogajanju bistveno in odločilno, kot tudi dialektično-materialistično pojmovanje zgodovinskega razvoja.

Didaktično-metodična komponenta pa nam na osnovi didaktičnih zakonitosti in spoznanj pedagoške psihologije prispeva k racionalnemu in učinkovitemu uresničevanju smotrov.

Vsa ta izhodišča naj bi se pri oblikovanju učnih tem medsebojno podpirala in dopolnjevala. Pri konkretnem snovanju učnih tem pa se pojavi vrsta vprašanj. Tokrat nameravam spregovoriti le o nekaterih možnostih pri izboru in razvrščanju učne snovi z didaktično-metodičnih izhodišč.

a) *Kombinacija progresivnega in regresivnega razvrščanja učne snovi* daje dobre možnosti za racionalizacijo učnega procesa in za kombiniranje več narodnih zgodov. Na primer: jožefinsko-terezijanske reforme bi bilo mogoče bolj poglobljeno obdelati na slovenskih tleh, medtem ko bi njihovo zgodovinsko vlogo na Hrvaškem lahko obdelali z regresivnim postopkom ob letu 1848 itd.

b) *Primerjalna zasnova učne snovi* je za to stopnjo primerna, čeprav bolj zahtevna. Vodi pa pri pouku k aktivnemu in samostojnemu razpoznavanju bistvenega, k vrednotenju zgodovinskih pojavov itd.

Sinhrona primerjava zgodovinskih procesov pride v poštev zlasti takrat, ko ima več naših narodov podobno usodo ali vlogo sočasno. Na primer: leto 1848, nacionalna gibanja v začetku 20. stoletja itd.

Strukturalna primerjava podobnih gospodarskih, političnih in drugih procesov in pojavov ter ugotavljanje specifičnosti v narodnem razvoju (organizacija turškega fevdalnega sistema v raznih deželah, organizacija narodno-političnih gibanj itd.).

c) *Razvrstitev tem glede na obdobja* nam nakazuje že program SVIO, kjer je v prvem letu razvrščena zgodovina do 1870, v drugem pa kasnejša.

Menim pa, naj bi bilo programsko jedro večje v starejših obdobjih in da bi koristil večji odstotek izbornih tem v novejših etapah. Tako bi strokovna obarvanost učnih tem, povezana s specifičnimi raziskovalnimi metodami, odpirala pot k višjemu študiju. V novejših dobah so specifične strukture družbe ne le direktno razvojno povezane s sodobnimi, marveč so tudi mnogo bolj znane in znanstveno proučene. Zato bi bilo mogoče stopnjevati tudi metodično zahtevnost pouka in samostojnost učencev.

č) Glede na to, da so učni načrti za to stopnjo še v izdelavi, ni mogoče bolj konkretno razpravljati o *korelaciji* med zgodovino in STM, geografijo, sociologijo, filozofijo in drugimi predmeti, ki tečejo simultano.

d) Zavestno in sistematično bo potrebno *upoštevati tudi mikrosociološke elemente in jih vgraditi v učni načrt*. Saj nam konkreten prikaz življenja vaše skupnosti v fevdalni dobi, proletarskega življenja v naših prvih industrijskih centrih itd. omogoča bogate globinske in vzgojne učinke. Do izraza pa pridejo tudi nazorno in slikovito specifične razmere pri različnih jugoslovanskih narodih in narodnostih.

Po teoretskih osnovah sodobne didaktike naj bi bil *kurikularni učni načrt* do takšne mere dodelan, da bi bila razvidna specifična vzgojnoizobraževalna vloga posameznih tem. S tem so tudi bolj konkretno in operativno nakazani intenzivnost pouka in njegovi končni cilji. Precizno strukturiran učni načrt zagotavlja tudi boljši stik med njim in izvajalci-pedagoškimi delavci, saj jim pomaga pri mikro načrtovanju in izvajanju učnih ur. Omogoča pa tudi bolj dodelano in jasno strategijo pri načrtovanju in izdelavi učnih sredstev.

V referatu nisem hotel predložiti konkretnega osnutka učnega načrta, ker izdelujejo te dokumente delovne skupine Zavoda za šolstvo SR Slovenije. Ta referat je bil izdelan z namenom, da seznani slovenske zgodovinarje z aktualnimi vprašanji pouka zgodovine in o poteku reforme usmerjenega izobraževanja na srednji stopnji glede našega predmeta. Njegov namen je seveda izzvati javno diskusijo o teh problemih in prispevati k učinkovitemu in kvalitetnemu delu komisije.

Summary

CONCEPTION OF THE LESSONS IN HISTORY IN THE 3rd AND 4th CLASS OF THE ORIENTED EDUCATION

Stefan Trojar

The socio-political starting points at shaping the programmes in the field of oriented education in the SR of Slovenia are defined by the Act on the Oriented Education (April 1980) and the Directions at Shaping the Programmes. The lessons in history are comprised in the programmes of the oriented education: 1) as the integral part of the compulsory and unitary common programme-foundation in the 1st and 2nd class (140 lessons), and 2) vocational-theoretical subject in some of the career-orientations in the 3rd and 4th class of the grammar school. The lessons in history are comprised in the pedagogical orientation for the teachers of class-lessons and for the teachers of the sociological-linguistic orientation, as well as in the sociological career-orientation, which is divided into the linguistic and sociological branch. There are very different professions in question: lawyers, sociologists, philosophers, historians, pedagogues, researchers etc. Thus, the history has a specific function in the career-oriented programmes, as the findings of the history could be of use by further studies and future profession.

Among the enumerated professions there is a high degree of specifics, therefore it is necessary to find the common, fundamental contents of the subject (the most essential part of the programme), as well as the vocationally coloured selective themes. Education and training programme could enable the permanent vocational orientation and motivity. The Directions indicate just one essential part of the programme for the subject »history« — along with the selective parts of the curriculum for the aforementioned three orientations. As orientation for the subject »history« in the 3rd and 4th class serves temporarily the curriculum for the pedagogic grammar schools, which — however, has certain bad sides.

As for the future it will be necessary to define the specific characteristics of this programme. In the first place it is necessary to work out the didactic mechanism, which will prevent the isolation between the programme concerning the lessons in world history within the general education in the 1st and 2nd class and the programme concerning the national history in the 3rd and 4th class. The narrow time frame, along with the need for a profound presentation of the substance of expertise, calls for a careful, didactically effective and rarefied selection of the themes of expertise. The completion of the curriculum demands also the elaboration of the thematic education and training purposes. According to the new programmes the lessons in history should give the picture of the most important stages in the development of each Yugoslav nation and nationality. The starting points and orientation at the selection of the mentioned stages and problems are given by the historical science, Marxist philosophy and sociology, didactics, as well as the methodics of the lessons in history.

At the occasion of the classification of the substance of expertise it is possible to make a combination of more systems. The matter of consideration could be the combination of the progressive and regressive classification, the comparative scheme according to the sequence of the events and social structure. It is necessary to include consciously and systematically the micro-social elements, correlation etc. into the curriculum. The completed curriculum could be of help to the pedagogues at the micro-planning and further elaboration of the substance of expertise.

Ali ste že poravnali letošnjo članarino za Zgodovinsko društvo in naročnino za »Zgodovinski časopis«? Če ne — storite to čimprej in olajšajte delo društvenemu odboru in upravi revije!

*
* *
*

Ste že izpopolnili svojo zbirko starejših letnikov »Zgodovinskega časopisa«? Večina letnikov je na voljo pri upravi revije na sedežu Zveze zgodovinskih društev Slovenije, YU-61000 Ljubljana, Aškerčeva 12 (telefon: (061) 224 011, 224 046, int. 209). Podrobne informacije o zalogi in o cenah so objavljene v vsaki številki »Zgodovinskega časopisa«.

*
* *
*

Opozarjamo tudi na možnost prednaročila na ponatis vseh sedaj razprodanih starejših letnikov ZČ. Do sedaj je izšlo v ponatisu že pet letnikov revije: marca 1977 ponatis prvega zvezka z letnico 1947, septembra 1978 ponatis 17. letnika za leto 1963, januarja 1980 ponatis 18. letnika za leto 1964, septembra 1980 ponatis št. 1-2/1972 ter decembra 1981 še ponatis št. 1-2/1970 »Zgodovinskega časopisa«.